

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย มีทั้งที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบและบนที่สูง ในกลุ่มที่อาศัยอยู่บนที่สูงนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 9 กลุ่มชาติพันธุ์คือ ป่ากะมูย (กะเหรี่ยง) ม้ง (แม้ว) ฉีเยน (ฮ่า) ฉีซอ มูเซอ อาซา (อีถ้อ) ถิ่น และขมุ นอกนั้นเป็นเพียงประชากรขนาดเล็กได้แก่ มาปรี และปะหล่อง จำนวนประชากรชนกลุ่มน้อย ทั้งหมดประมาณ 694,720 คน (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2538) กระจายอยู่ใน 20 จังหวัด 93 อำเภอและ 11 กิ่งอำเภอทั่วภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ การที่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ตั้งถิ่นฐานอยู่บนที่สูงเป็นส่วนใหญ่จึงถูกเรียกว่า "ชาวเขา" มาตั้งแต่ในอดีต (กรมประชาสงเคราะห์, 2534 : 1)

"ม้ง" (Hmong) หรือทางการเรียกว่า "แม้ว" (Meao) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับที่สองรองจากกะเหรี่ยง ประกอบด้วยประชากรทั้งหมดประมาณ 124,211 คน 243 หมู่บ้าน 16,146 หลังคาเรือน อาศัยอยู่ใน 13 จังหวัด ทางภาคเหนือและบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยคือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง แพร่ แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ ตูยทัย พิจิตร และจังหวัดเลย (กรมการปกครอง, 2536) ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มตามลักษณะภาษาพูดและการแต่งกาย คือ ม้งน้ำเงิน (ม้งจ๊าะ, Blue Hmong) และม้งขาว (ม้งเคือ, White Hmong)

วิธีการดำรงชีวิตของม้งแบบดั้งเดิมนั้นมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ในรูปแบบเกษตรกรรมที่เน้นการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ชนิดพืชที่นิยมปลูกมากที่สุดคือ ข้าว ข้าวโพด และผักต่าง ๆ ส่วนพืชเศรษฐกิจสำหรับแลกเปลี่ยนกับเงินสดหรือของที่มีค่าเพื่อใช้ซื้อสิ่งของที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตนั้นมีเพียงอย่างเดียวคือ ฟีน ทั้งนี้เพราะอากาศเย็นบนที่สูงเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของฟีน ผลเสียของการปลูกฟีนคือ ก่อให้เกิดการเสพติดในหมู่ชาวเขาอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพราะสะดวกต่อการหาเสพติด อีกทั้งเป็นพืชผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติสั่งเสพติดให้โทษ แต่ชาวเขายังต้องไ้ฟีนเพื่อเป็นยารักษาโรค ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีการแต่งงาน งานศพ และการต้อนรับแขก เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2502 รัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ โดยมีสาระสำคัญคือ ห้ามทำการเพาะปลูกและซื้อขายยาเสพติด และในปี พ.ศ.2504 ได้ออกพระราชบัญญัติห้ามมิให้มีการเสพหรือรับยาเสพติดเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งมีผลกระทบถึงการปลูกฟีนของชาวเขาคด้วย อย่างไรก็ตามในระยะเวลาค่อมาเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการชาวม้งขึ้นมารับผิดชอบ

เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน จึงได้มีการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมชุมชนและได้ให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลจำเป็นต้องเน้นการส่งเสริมรายได้ เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น โดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เพื่อมุ่งการส่งออกขายยังตลาดในเมืองเป็นหลัก พืชเศรษฐกิจที่ทางราชการส่งเสริมให้ปลูกเพื่อทดแทนฝิ่น ประกอบด้วยทั้งพืชอินคั้นและล้มตุก ชาวเขาจึงได้ให้ความสนใจหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจที่ทางการได้เข้ามาส่งเสริม ชาวเขาเผ่าม้งก็เช่นกันเมื่อได้รับการส่งเสริมแล้ว สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีไปปรับใช้ในการเกษตรของคนได้อย่างรวดเร็ว จากการผลิตเพื่อยังชีพมาสู่การผลิตบน พื้นฐานเพื่อการค้าอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของม้ง แปรเปลี่ยนไปเป็นอย่างมากเกือบจะทุกองค์ประกอบคือ ระบบการผลิต การใช้ปัจจัยในการผลิต ระบบการแลกเปลี่ยน ระบบการบริโภคและระบบการแลกเปลี่ยนจำหน่ายทั้งนี้เนื่องจากสภาวะสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยไม่เหมือนแต่ก่อน และอีกประการหนึ่งคือความสามารถในด้านการรับรู้ข่าวสารและการปรับตัวของบุคคลในบทบาทหน้าที่ของตนจึงจะมีไม่ว่า จะเป็นพ่อบ้านเกษตรกรหรือแม่บ้านเกษตรกรที่จะนำไปสู่การพัฒนาการประกอบอาชีพการ เกษตรบนที่สูง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในอดีตที่ผ่านมา นั้น บทบาทการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจต่างๆ ไม่ว่าในด้านครัวเรือนหรือการประกอบอาชีพเกษตรกรรมค่อนข้างมีน้อย ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากข้อจำกัดของระบบ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี

ปรากฏการณ์ของสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากสภาวะสิ่งแวดล้อมดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สตรีม้งมีความสามารถในการรับรู้ข่าวสาร นำความรู้ และเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้กับการประกอบ อาชีพเกษตรกรรมได้อย่างแข็งขันเป็นพ่อบ้านเกษตรกร ดังนั้นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีเผ่าม้งจึงเป็นที่สนใจโดยเฉพาะบ้านใหม่หนองหอย หมู่ที่ 1๕ ตำบลแม่แรม และบ้านแม่สาใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านพื้นฐาน เศรษฐกิจ และสังคมของสตรีเผ่าม้งที่มีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคม ของสตรีเผ่าม้งกับการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูง
3. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะ ของสตรีเผ่าม้ง เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะเป็ประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้สตรีเฝ้าม่้ง เข้ามามีส่วนร่วมในงานการเกษตรบนที่สูงอย่างเหมาะสมตามสภาพปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่

สมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีเฝ้าม่้ง ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตและวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีเฝ้าม่้ง บ้านใหม่หนองหอย หมู่ที่ 11 ตำบลแม่แรม และบ้านแม่สาใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยงอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้นทั้งนี้เพราะว่าหมู่บ้านม่้งในเขตอำเภอแม่ริมทั้งหมดโดยภาพรวมแล้วสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองไม่มีความแตกต่างกันนัก รวมถึงการคมนาคมด้วย ผู้วิจัยจึงเลือกสองหมู่บ้านดังกล่าว โดยมีตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อ การวิจัย ดังนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วย

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลได้แก่
 - 1.1 อายุ
 - 1.2 สถานภาพสมรส
 - 1.3 ระดับการศึกษา
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจได้แก่
 - 2.1 จำนวนสมาชิกแรงงานในครัวเรือน
 - 2.2 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน
 - 2.3 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร
 - 2.4 แหล่งเงินทุน

3. ปัจจัยทางค่านิยมได้แก่

- 3.1 การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- 3.2 การเข้ารับการฝึกอบรมการเกษตร
- 3.3 การได้รับข้อมูลทางการเกษตร

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรี
เผ่าม้ง ซึ่งวัดด้วยจำนวนกิจกรรมทางการเกษตรที่ทำร่วมกันกับพ่อบ้านเกษตรกรที่มีลักษณะ
เกื้อกูลต่อกัน ได้แก่

1. การวางแผนปฏิบัติการเกษตร
2. การใช้แรงงานในกิจกรรมการเกษตร
3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variable)

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่
 - 1.1 อายุ
 - 1.2 สถานภาพสมรส
 - 1.3 ระดับการศึกษา
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่
 - 2.1 จำนวนแรงงานสมาชิกในครัวเรือน
 - 2.2 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน
 - 2.3 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรการเกษตร
 - 2.4 แหล่งเงินทุน
3. ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่
 - 3.1 การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 - 3.2 การเข้ารับฝึกอบรมการเกษตร
 - 3.3 การได้รับข้อมูลทางการเกษตร

ตัวแปรตาม

(Dependent Variable)

- การมีส่วนร่วมในการเกษตรบนที่สูงของสตรีน่านมิ่ง
- การวางแผนปฏิบัติการเกษตร
 - การใช้แรงงานในกิจกรรมการเกษตร
 - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์

1. สตรีผ่านมัย หมายถึงภรรยาของเกษตรกรผ่านมัย ที่มีอายุระหว่าง 12-60 ปี เพื่อร่วมในการทำงาน ช่วยแก้ไขปัญหา ปรับปรุงสถานภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกร ให้ดีขึ้นและมีทะเบียนบ้านอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลแม่แรม และหมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอ แม่ริม จังหวัด เชียงใหม่
2. ระดับการอ่านออกเขียนได้ หมายถึงความสามารถของสตรีในการอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้
3. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึงความถี่ของเกษตรกรสตรี ผ่านมัย ได้เข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมที่บ้าน
4. การเข้ารับฝึกอบรมการเกษตร หมายถึงเกษตรกรสตรีผ่านมัยเข้ารับการฝึกอบรมวิชาการเกษตรบนที่สูง
5. การได้รับแหล่งข้อมูลทางการเกษตร หมายถึงเกษตรกรสตรีผ่านมัยได้รับข้อมูลทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
6. จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึงจำนวนแรงงานสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปี ขึ้นไปจนถึงอายุ 60 ปี
7. รายได้ทั้งหมดของครอบครัว หมายถึงจำนวนเงินทั้งหมดที่ครอบครัวได้รับจากการประกอบอาชีพทุกอย่างในรอบปีที่ผ่านมา
8. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร หมายถึงพื้นที่ทำการเกษตรกรรมที่ครัวเรือนใช้ประโยชน์ได้ ไร่ หน่วยเป็นไร่
9. แหล่งเงินทุน หมายถึงแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรสตรีชาวเขาผ่านมัยใช้เพื่อกิจกรรมการเกษตร
10. การวางแผนการปฏิบัติการเกษตร หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งเป็นการวางแผนของภรรยาคนเดียวหรือการวางแผนร่วมกับสามี หรือทั้งภรรยาและสามีวางแผนร่วมกันทั้งเรื่องของการเลี้ยงสัตว์ และการเพาะปลูกพืช
11. การใช้แรงงานในกิจกรรมการเกษตร หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้แรงงานปฏิบัติการเกษตรของแม่บ้านเกษตรกร
12. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึงความสำนึกถึงผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติ ป่า ดิน น้ำ ในภาวะที่กำลังเสียสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแสวงหาวิธีการทำการเกษตรเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเกษตรบนที่สูง